

Ráng là bãi rám. Váo ráng dã bã làc lài, khó ra. Ván thà đãc tráng tàa có hóng ngÿ, dã váo mã cúng dã ra

Đãc bài “Ráng Hái/Ngãa” cóa tàc giã, Đoàn Văn Phi Long, tôi có cóm hóng viãt bài nÿ. Đây là 2 bài góp y cóa tài tràn diãn đãn Ngón Ngó Viãt, và làc đó tài đãc bài “RH/N” đãc in lài tràn dãd NNV, sau nÿy mãi đãc đãc bãn góc tràn Web Nón Viãt.

Do vÿy bài nÿy có 2 phãn:

Phãn A.- Góp y vÿi ông Đoàn Văn Phi Long.

Phãn B.- Hóc Cóch não đã viãt đãng chónh tà hái/ngãa.

A.- Góp y vÿi ông Đoàn Văn Phi-Long

Kính thàa quí vÿ đãc giã,

Kính thàa ông Đoàn Văn Phi Long,

Tài xin góp y đãi đãn vÿi ông Đoàn Văn Phi Long vÿ bài “Ráng hái ngãa”, nhã sau:

1) Trãc hát là nhãn xít tàng quãt cóa tài vÿ bài viãt: Tôi hát lãng cóm phãc ông Đoàn Văn Phi Long vÿ nhãn công phu ông đã ra đã viãt mãt bài dãi nhã vÿy. Công phu, và ông đã truy tàm đãc quãt nhiãu nhãn tà ngoãi là trong viãc áng dãng qui tàc hói thanh, đã chóng minh “qui tàc hói thanh đãbã phãa vÿ”. Công phu trong viãc đãm ra bao nhiãu chã Viãt viãt vÿi dãu hái, bao nhiãu viãt vÿi dãu ngãa, cón tành ra sã bãch phãn cóa tàng loãi. Qui tàc hói thanh bã phãa vÿ. Vÿy muãn viãt đãng chónh tà hái ngãa chã cón cóch hác thuãc lãng 1500 tà hái ngãa.

Ông hái: “Liãu có ai cóm hát là nhãn 1500 tà hái ngãa khóng?”

Ông trài làuãn: “Chãc chãn là khóng!”

Ông kãt luãn “Lày bãng Tiãn sã cón khi cón dã hán phãn biãt hái ngãa”

Ông than phiãn: “Ngón Viãt cón khóng nuãt trãi đãc mãy cái dãu hái ngãa thà mãy anh ngoãi

quúc hôc tiùng Viùt l&hm sao mà nhò”.

Sau r&at Ông đã nghã: “Táng cùng nèn cùi tiùn chã Quúc Ngã đã cho thiùn hò đãc nhò và phù hôp vèi đãa tiùn hoâa khoa hôc.”

2) Tôi l&hm i nhòn đãnh, rãt tiùc còng phu cùa Ông Đoàn Văn Phi Long nèm trong tinh thèn chãbãi, và bài “Rãng hô i ngã” đãa ngã i đãc, nhòt l&hm giùi trã, đãn vèi tinh thèn chãbãi đó. Tinh thèn chãbãi l&hm “chãa đãnh đã nghãi đãn thua trãn”. Ở đãy, chuyùn hôc chã quúc ngã, tinh thèn chãbãi l&hm “chãa hôc đã viùn dãn mòi lý do không hôc đãc, không hôc nòi”. Cái ý t&hmng phùi hôc thuùc l&hm, phùi nhò rãch rão 1500 chãa hô i ngã, mòi viùt trung chãnh t&hm hô i ngã l&hm cho ngãi mòi bãt đãu hôc chãa Viùt, muùn bã cuùc ngay l&hm chãa hôc. Mà thèc t&hm cò phùi nhò vèy không? Xin trã l&hm ngay l&hm “Thèc t&hm không phùi nhò vèy!”

Thèc t&hm l&hm “Vèn đã viùt đãng hô i ngã quúc l&hm có khô, nhòng không phùi khô khô đãn mòc l&hm y bãng tiùn sìi còn dã hôn”

Thèc t&hm l&hm “Đã có ngãi viùt đãng chãnh t&hm hô i ngã, không đãng 100% thè cùng đãng 95%, thèp hôn l&hm 90%. Thèp hôn nòa l&hm 80%. Trung bình cùng trên 60% đãi vèi nhòng ngãi xong Trung hôc”. (Nhòng sìi bãach phùn nòy l&hm đã chãng)

Đãi vèi nhòng ngãi thèng xuyùn sìi dãng chã nghãa, đãc nhiùu, nhòt l&hm viùt nhiùu, thè cùng l&hm cùng ít trãt chãnh t&hm, trong đão cùng l&hm chãa hô i ngã.

Anh Tiùn sìi mòi ngãi ngành nghã đãu chãc gìi luòn luòn đãng 100%. Anh sai 10% cùng l&hm chãp nhòn đãc rãi. Vèy mòt nhòa vèn, mòt giùo sìi viùt tiùng Viùt mà sai chãnh t&hm hô i ngã cù 5% - 10% l&hm quá t&hm rãi.

3) Nhiùu ngãi nhòn đãnh “Hai chãa khôc nghãa, mà có 2 mòt chãa khôc nhau, thè rãt t&hm.” Thí dã, đão và đãa qua, 2 chãa đã và đãa khôc nghãa, mà có 2 mòt chãa khôc nhau, mòt viùt vèi dãu hôi, mòt vèi dãu ngã thì t&hm biùt bao. Cùi tiùn đã tránh chuyùn khô khôn chãnh t&hm hô i ngã đã viùt toàn l&hm đã (nhò ông Văn Lang Bùi Nhò Hùng bên Canada) hoâc toàn l&hm đãa nhò Ông Mathew Trần bên Hoa Kò, gìm ra l&hm đãa chãa Viùt l&hm l&hm i mòt bãcc.

Đãanh rãng chãa viùt tiùng Viùt còn cùi tiùn, nhòng cùi tiùn chã nào khôc, chãa không phùi cùi tiùn chãa xoá bã dãu hôi hoâc xoá bã dãu ngã. Vì đão l&hm cùi l&hm.

Hông tr&hm nèm nay gìn nhò chãa Viùt đãa đãnh hônh.

Đãnh hônh, có nghãa l&hm chãa nào chãt nghãa chã đã rãi. Thí dã câu viùt “Ăn không ăn, t&hm đãn đãi ngã.” Chã Ăn có nghãa l&hm nhòi và nuùt thèc ăn. Chã t&hm đãt có nghãa l&hm làm mòt đãn ngãn l&hm a. Ngoài Trung có ngãi nói ra tiùng nhò vèy “Eng không eng t&hm đãn đãi ngã”. Nói thè nghe tiùng nhò eng, t&hm, nhòng viùt thè phùi viùt ăn, t&hm. Cũng nhò vèy, ngãi Trung, ngãi Nam nói nghã ngãi, nhòng khi viùt phùi viùt l&hm nghãi ngãi, vì chãa Viùt đãa đãnh hônh nghãi phùi viùt vèi dãu ngã và nghãi ngãi phùi viùt vèi dãu hôi. Hai chãa nghã và nghãi khôc nghãa nhau. Hai t&hm nghã ngãi, nghãi đãc l&hm dãng qui t&hm cù hôài thanh, đã viùt đãng chãnh t&hm hô i ngã.

Bây giù tôi xin gìp ý thèm vài chuyùn chi tiùt, nhò sau:

1) Võ tò dùng, âm và âm tiết. Theo tôi, âm là tiếng. Còn âm tiết là vỗn. Vỗ y nhỗn đỗn vỗ tiếng Viết chử Viết thì nên viết nhỗ vỗ y “Tiếng Viết có mỗt sỗ đỗn âm và mỗt sỗ đa âm. Số song âm có rỗt nhỗu. Còn chử Viết ta đang dùng là chử đỗn âm tiết. Chỗng nào ta viết dính lỗn các tò kép thì các tò đó (chử đó) mỗi là chử đa âm tiết.” Hiện giờ ta viết rõi tò sinh viên, kinh trúc sỗ, mà ta nói rỗng đó là tò, là chử đa âm tiết là không đúng, vì mỗi chử đó chử có mỗt vỗn (1 âm tiết) mà thôi. Chỗng nào ta viết sinh viên, kinh ntrúcsỗ, thì mỗi gỗi 2 chử nỗ y là chử đa âm tiết đỗc.

(Tôi dùng tò kép cho tò t cỗ nhỗng tò phỗi có nhỗu chử ghép lỗi mỗi có nghĩa, chử không phân biêt ra nhỗu thỗ, nào tò kép, tò ghép, tò Hán Viết, tò đa âm tiết nhỗ Ông Đoàn Văn Phi Long dùng trong bài “Rỗng hõi ngã”. Vì phân biêt quá tò mỗ nhỗ vỗ y chử làm rõi trí ngỗi đỗc mà thôi. Theo tôi, lỗi phân biêt nhỗ vỗ y chử u nhõng cỗa các nhà ngôn ngữ ngoài Bỗc)

2) Chuyễn qui tòc hài thanh và qui tòc nghõch thanh. Theo tôi, phân biêt hài và nghõch nhỗ Ông Đoàn Văn Phi Long thì cũng thuỗn lý, ngỗi c lỗi vỗi hài là nghõch. Nhỗng, làm vỗ y, ngỗi hõc có cỗm giác nhỗ có 2 qui tòc ngang ngỗa nhau cỗn phỗi hõc hõt. Mà thõc ra qui tòc hài thanh là chính, vì khi tò o ra đỗc mỗt qui tòc, thì nó phỗi chiêm sỗ nhỗu. Vỗ y nhỗng chử không theo qui tòc đó thì chử nỗn gỗi là ngoi i lỗ đỗ hõc mà thôi (Tôi nghĩ chửc Ông Đoàn Văn Phi Long làm vỗ y đỗ làm bỗn loỗn ngỗi đỗc, vì ngỗi đỗc có cỗm tỗng phỗi hõc tòi 2 qui tòc cho chuyễn chính tò hõi ngã)

Theo tôi các tò kép (song âm) có cùng phỗ âm hay cùng nguyên âm đỗu mỗi áp dỗng qui tòc hài thanh. Thí dỗ, nghĩ ngỗi, nghõi ngỗi, lỗ lỗt, đỗ đỗn, đỗ đỗt, lỗc lỗo, ...

Còn nhỗng tò kép mà âm đỗu không giỗng nhau thì không áp dỗng qui tòc hài thanh. Thí dỗ, mỗc cỗ, lỗ đỗng, thèo lỗo, lỗ rũ, lỗ dỗt, chèo bỗo, dỗy mỗy, chò hõ, ...

Có nhỗu chử không phỗi là tò kép, mà ông Đoàn Văn Phi Long cũng cho là tò kép. Thí dỗ, cũ rích, bỗ rỗt, dỗ đỗt, dỗ khõt, mỗng te, mỗng lét, mỗng đỗn, ... Trong 2 chử, chử đỗu là tĩnh tò, còn chử sau là trỗng tò (bỗ nghĩa cho tĩnh tò đỗng trỗng).

Tôi xin ngỗng lỗ đây, dù còn có nhỗu chử góp ý thêm đỗc.

Trên đây là nhỗng nhỗn xét chử quan cỗa tôi. Có điều chi không đúng, kính mong quý vỗ đỗc giỗ và Ông Đoàn Văn Phi Long chử giáo.

B.- Hõc cách nào đỗ viết đúng chính tò hõi/ngã?

Nhiỗu ngỗi nhỗn xét thỗ y ngỗi Bỗc viết đúng chính tò hõi/ngã hõn ngỗi Nam và ngỗi Trung. Hỗ viết đúng đỗ dàng, gỗn nhỗ không cỗn hõc qui tòc nỗ y, qui tòc nỗ tùm lum, phỗi nhỗ cái nỗ y, phỗi nhỗ cái khác.

Chuyễn dỗ hiỗu, Ngỗi Bỗc nói và đỗc có giỗng hõi/ngã. Nói cách khác, ngỗi Bỗc nói, đỗc chử dỗu hõi khác vỗi chử dỗu ngã. Vỗ y nghe tiỗng có giỗng dỗu nào thì viết chử vỗi dỗu đó.

Chuyễn dỗ nhỗ viết dỗu sỗc và dỗu huyễn. Đâu có ai viết trỗt dỗu sỗc thành dỗu huyễn.

Ngỗi Nam và ngỗi Trung nói và đỗc chử dỗu ngã không đỗc. Thỗ ngỗi 2 miỗn nỗ y sanh ra con ngỗi chử có giỗng dỗu hõi. Cái đó làm hỗ khỗ sỗ vỗ viết sai chính tò hõi/ngã. Hỗ phỗi khỗ công tìm mỗi cách khỗc phỗc nhỗc đỗm cỗa mình.

Ngữ i Nam nhán xét thóy tióng Viót có rót nhiáu lói song âm, 2 tióng ghép lián nhau đó thành lói nói có nghĩa. Và chò viót tóng óng phòi có 2 chò ghép lián nhau. Nhán xét tióp theo lói thóng các chò khóng có dòu thanh, có dòu sòc, có dòu hói ó chung nhám vài nhau. Cón còchò có dòu huyón, dòu nóng, dòu ngá thì cóng nhám vài nhau. Vày tó kép song âm (có 2 chò) có mòt chò hói/ngá, mònh chòa biót viót thó nào cho đóng, thó nhán sang chò ghép kò còn, nòu chò đó có dòu huyón hay dòu nóng, thó chò hói/ngá phòi ló chò dòu ngá. Trái lói, nòu chò ghép kò còn mò khóng dòu, hoóc dòu sòc, thó chò hói/ngá phòi ló chò dòu hói. Thí dò:

- Nghá ngái, chò nghá viót dòu hói, và chò ngái kò còn khóng dòu.
- Nghái ngái, chò nghái viót dòu ngá, và chò ngái kò còn có dòu nóng.

Nói đóng cách “ngán ngá hóc” thó gái đó là viót hói/ngá theo qui tóc hói thanh.

Khi tôi dòy hóc tróo tióu hóc, tôi phân đónh dò hiáu nhá vày:

Nháng chò khóng dòu, dòu sòc và dòu hói ló thuóc nhám chò thanh đóng (gái ló thanh đóng, ý tôi muán tóng tróng cho âm bóng, tóng tróng cho dòu hói đóng thóng)

Nháng chò có dòu huyón, dòu nóng và dòu ngá ló thuóc nhám chò thanh ngang (gái ló thanh ngang, ý tôi muán tóng tróng cho âm tróm, tóng tróng cho dòu ngá nóm ngang)

Đón đónh thanh đóng, thanh ngang nhá vày rói, tôi đòa ra qui tóc cho hóc tróo hóc, nhá sau:

Qui tóc: “Trong tó kép 2 chò, cò hai chò thóng cóng nhám vài nhau, thanh đóng thóng hót, thanh ngang thóng hót. Có mòt chò chòa biót phòi viót hói hay ngá thó nhán sang chò kia xem nòo thuóc thanh nòo. Thuóc thanh đóng thó viót dòu hói, thuóc thanh ngang thó viót dòu ngá”

Tôi đòa ra mòt loát nhiáu tó kép lóam thí dò đò còng cò qui tóc nòu trón, nhá: còng cò, lóc lóo, lólóng, ló loát, ló lói, loá ló, giá gán, dò dòn, dò dòi, ngá ngáng, róc ró, bòo ban, bòo bòng, vàt và, đò đòt, đò đòn, mò mang, lóng ló, ngát ngáng,...

Tôi cón lóam thó (thó con còc) bòt hóc tróo hóc thuóc lóng đò chòng hóc chònh tó hói/ngá, nhá sau:

Không-sòc-hói, gái ló thanh đóng,
Huyón-nóng-ngá, quát thóc thanh ngang.

Hai bên đòi chòi rót rõ ràng:

Ngang vàn nóm dài viót dòu ngá;
Đóng thóng, dòu hói dò gái quán.

*

Thí dò có nhiáu lóm ai ó:

Ngá-nghiêng nhá té nóm tói nói,

Vày mà viót hói, và thanh đóng;

Dóng-dóng đòu phòi chò ló lóng,

Viót hói dóng, cóng tói dóng sau.

Em viót mò-mò cóng mòau-mò,

Viót ngá, bòi dòu huyón sau tróc.

Tuán sau, hóc tróo khóp nòp trónh vài thóy ló chò vàn vàn khóng theo “luát” thanh đóng thanh ngang, vàn dòu nóng, mò vàn lói viót dòu hói. Đòa khóc lói trónh chò trón cóng vày, tró

không dòu, thanh đòng, mà tròn lòi dòu ngà, thanh ngang. Tôi mìm còi, cho đ&amacute;m trò biðt đò là nhòng còp chò ngoòi lò. Ròi tôi cho bài tòp vònh nhà làm: “Tìm nhòng còp chò ngoòi lò vò thanh đòng/thanh ngang” Tôi “dòdòi” cho chúng hòi cha mò, và lòt tìm trong tò đòng. Chúng lòn lòt đem vào lòp nhòng chò ngoòi lò, và tiðp tòc bò sung danh sách nòy cho đòn cuði niðn hòc. Hòc trò vò luòn cò thòy giðao còng nhau lo hòc nhò nhòng chò ngoòi lò: vòn vòn, trò tròn, vònh đòng, đòi đòi, nòi nò, ve vòn, viðn vòng, riêng rò, sành sòi, minh mòn, mòm mòng, ngoan ngoòan, niðm nò, mò mò ...

Tôi còn chò cách cho hòc trò vòng dòng qui tòc thanh đòng/thanh ngang đòi vòi mòt sò chò lò, tòc chò đòn, chòa cò gòi hò trò đò viðt đòng hòi/ngà. Gòp nhòng chò chòa còp cò đòi, thì còt tìm chò lòy, chò đòm ghòp vòo cho còp ròi áp dòng qui tòc hòi thanh. Thí dò gòp chò kò/kò, nòu nghĩa trong câu cho phép ghòp đòc vòi còng thòn kò còng thòn kò dòu ngà; chò rònh ghòp đòc vòi rang thòn kò rang, thì rònh dòu hòi. Còn cò cách tòm xem chò còng nghĩa vòi chò chòa biðt viðt hòi hay ngà thuòc thanh nòo, đò quyòt đònh theo qui tòc hòi thanh. Thí dò gòp chò mònh vòi, chò còng nghĩa vòi mònh lò miðng, thanh đòng, vòy mònh dòu hòi. Còn mònh hò, mònh nòy còng nghĩa lò mònh, thanh ngang, vòy mònh dòu ngà.

Sau mòt vòi tuòn, cò mòt trò hòi tôi “Thòa thòy, gòp mòt chò hòi/ngà đòng mòt mònh, em tòm khòng ra chò ghòp đòc vòi nò, thò làm sao viðt đòng hòi/ngà?”

Tôi trò lòi tònh bò làm cò lòp còng ið: “Gòp tròng hòp nhò vòy thò chò còn cách tra tò đòng, đò viðt đòng hòi/ngà!”

Hòc trò còng ið, vò nghòi thòy nòi giðn. Tôi phòi nghiêm chònh cho chúng biðt đò là sò thòt. Nhiòu nhòu coi tròng tròch nhiòm khi gòp nhòng chò lò làm mònh mò vò chính tò đòu phòi tra tò đòng, kò cò chính tò hòi/ngà.

Tròng hành lang lòp tôi cò tòm bòng “còng còng” đò dòy chính tò cho toàn tròng. Ông Hiðu Tròng còt tôi lo viðt hai câu vòn vòn hoðc vòn xuòi có chòa 2 chò gòn đòng âm mònh khòch chính tò, trong đò có nhòng chò hòi/ngà, cò đòu tuòn lò thay câu mòi, đòi khòai nhò sau đòy:

Lòl làng duyòn kiðp, ngò ngòng hòng nhan.

Bòng hoa ròc rò, nhò đòt mòu mò.

Ôm lòp nòi niðm khò đau trong cuðc sòng nòi tròi.

Cò vui vò lòn, vò vòi chi chuyòn muòn phiòn...

Tôi còn đòc đòu đòu biðt đòc, ngò i ta quan sòt thòy nhòng tò Hòn Viðt hòi/ngà khòi đòu bòng các phò âm sau đòy: D, L, M, N, Ng, Nh, V thò viðt đòu ngà, nhò diðm (lò), lòng (lò), mò (mòn), (nam) nò, (ngòn) ngò, (thòch) nhò, vònh viðn, ...

Còn lòi là viðt đòu hòi, trò mòt sò ngoòi lò nhò sau: hiðn hòu, bòng hòu..., tuòn tiðt, bòi còc, bòi nòi, bòi chòc,...

Mòi đòy, tôi đòc thòy trên diðn đòn Viðn Viðt Hòc cho biðt Giðao sò Nguyòn Tài Còn đòt ra mòt câu thiðu đò giðp mònh nhò mòt qui tòc hòi/ngà: “Mòn Nòn Nhò Viðt Lòu Ngà” Nhò câu

thì u nă y là nhă các phă âm đă u M, N, Nh, V, L, D, Ng.

G/s NTC có nêu ra 24 chă ngoă i lă viă t dă u ngă: Kă (kă thuă t, kă nă), Băi (băi chă c, băi khoá), Băi (băi că c, vă n băi), Hă u (bă ng hă u, hă u ích, hă u khuynh), Phă u (giă i phă u), Că u (linh că u), Tiă n (tiă n biă t, tă ng tiă n, hoă tiă n), Tiă u (tiă u tră , tiă u phă), Tră m, Trăi (ă u trăi, chim trăi), Tră (tích tră), Huyă n (huyă n hoă c), Hă (hă tră), Hăm (giam hăm), Đăng (phóng đăng, quang đăng), Quă n (khă n quă n, quă n bách), Xă (xă hă i), Hoăn (trì hoăn), Quăi (quăi tích, thă quăi), Suyă n (bă nh suyă n), Căăng (căăng ép), Tuă n (tuă n nă n), Đă (hiă u đă), Săi (kă săi, văn săi)

Tôi có dă y hă c sinh cách viă t chă hă i/ngă Hán Viă t nă y, nhă ng lúc đó tôi không biă t câu thiă u că a G/s. NTC. Vă lă i, hă c sinh tiă u hă c không phân biă t đă c tă Hán Viă t và tă thuă n Viă t. (Ngay bây giă , nhiă u ngă i tră Viă t lă ngoă i quă c cũng không phân biă t nă i tiă ng Hán Viă t và tiă ng thuă n Viă t.).

Kă luă n: Đă i vă i ngă i Bă c có hă c, thì chă hă i/ngă cũng đă n giă n nhă chă să c/huyă n, không că n hă c gì hă t cũng viă t đúng, nă u có ngă i nói và đă c đúng giă ng Bă c. Còn ngă i Nam thì thă t vă t vă trong viă c viă t đúng chính tă hă i/ngă . Hă phă i tìm cách phân loă i chă hă i/ngă đă đă a vào qui tă c nă y, qui tă c kia đă hă c. Hă không cho chă hă i/ngă mă c ra nhă ră ng ră m, mà să p xă p chă hă i/ngă thành nhă vă n cao su, có hàng ngũ dă c ngang, gom nhă ng chă hă i/ngă ngoă i lă vào mă t khu vă c đă “điă m danh” mà nhă mă t, không cho vào khu vă n đã có tră t tă .

Nhă nhă ng công trình nhă vă y, nên nhă ng ai chă u khó quan tâm thì cũng viă t trúng chính tă hă i/ngă , không trúng 100%, thì cũng sai lă mă c đă chă p nhă n đă c.